

МОВНО-ЛІТЕРАТУРНА ОСВІТНЯ ГАЛУЗЬ

Компетентнісний потенціал

Ключові компетентності	Уміння та ставлення
<p>Вільне володіння державною мовою</p>	<p>Уміння:</p> <p>сприймати (зокрема читати інформаційні та художні тексти класичної та сучасної літератури (української і зарубіжних), розуміти, перетворювати, аналізувати, інтерпретувати та оцінювати інформацію</p> <p>висловлювати думки, почуття, погляди в усній та письмовій формі</p> <p>використовувати вербальні та невербальні засоби в різноманітних міжособистісних, соціальних і культурних контекстах</p> <p>дотримуватися культури мовлення та норм мовленнєвого етикету, враховувати культурні та особистісні відмінності співрозмовників, переваги та/або обмеження окремих груп чи осіб</p> <p>адаптуватися до змінюваних умов спілкування, розв'язувати нестандартні завдання з використанням потенціалу української мови та відповідних комунікативних стратегій</p> <p>Ставлення:</p> <p>цінування української мови як чинника національної та громадянської ідентичності</p> <p>готовність спілкуватися державною мовою</p> <p>прагнення використовувати українську мову в усіх сферах життя</p> <p>прагнення до ненасильницької комунікації</p> <p style="text-align: center;">Здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) мовою</p>
<p>Здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від</p>	<p>Уміння:</p> <p>сприймати (зокрема читати рідною мовою), розуміти, перетворювати, аналізувати та інтерпретувати, оцінювати інформацію</p>

Ключові компетентності	Уміння та ставлення
державної) та іноземними мовами	<p>висловлювати думки, почуття, погляди в усній та письмовій формі рідною мовою</p> <p>адаптуватися до умов спілкування в багатомовному середовищі з використанням потенціалу рідної мови та відповідних комунікативних стратегій, урахувати культурні та особистісні відмінності співрозмовників, переваги та/або обмеження окремих груп чи осіб</p> <p>Ставлення:</p> <p>цінування рідної мови як чинника етнокультурної ідентичності</p> <p>готовність спілкуватися рідною мовою</p> <p>потреба в читанні рідною мовою</p> <p style="text-align: center;">Здатність спілкуватися іноземними мовами</p> <p>Уміння:</p> <p>використовувати власний мовленнєвий досвід для вивчення іноземних мов</p> <p>пояснювати роль/значення мовних явищ та системи понять, за допомогою яких формується картина світу носіїв іноземної мови</p> <p>використовувати у разі потреби різноманітні стратегії для задоволення власних іншомовних комунікативних намірів</p> <p>використовувати іноземні мови для розширення читацького досвіду, читацьких інтересів</p> <p>Ставлення:</p> <p>готовність до міжкультурного діалогу</p> <p>розуміння важливості оволодіння іноземними мовами для міжкультурного спілкування</p> <p>відкритість до вивчення іноземних мов</p> <p>готовність спілкуватися іноземними мовами</p> <p>дотримання культури спілкування, прийнятої в сучасному суспільстві, повага до культурних та особистісних відмінностей співрозмовників, усвідомлення та урахування переваг та/або обмежень окремих груп чи осіб,</p>

Ключові компетентності	Уміння та ставлення
	<p>виявлення розуміння і співпереживання</p> <p>толерантність до представників іншого народу, носіїв іншої мови, культури, звичаїв і способу життя</p> <p>розуміння потреби популяризації України у світі засобами іноземних мов</p>
Математична компетентність	<p>Уміння:</p> <p>установлювати причиново-наслідкові зв'язки, виокремлювати головну та другорядну інформацію</p> <p>формулювати визначення, логічно обґрунтовувати висловлену думку</p> <p>перетворювати інформацію з однієї форми в іншу (текст, графік, таблиця, схема) для вирішення комунікативних завдань</p> <p>Ставлення:</p> <p>готовність до пошуку різноманітних способів розв'язання комунікативних проблем</p>
Компетентності в галузі природничих наук, техніки і технологій	<p>Уміння:</p> <p>висловлювати гіпотези, описувати процеси власної діяльності з використанням мовних і мовленнєвих засобів, зокрема іноземної мови</p> <p>Ставлення:</p> <p>прагнення поглиблювати уявлення про цілісну наукову картину світу для суспільно-технологічного розвитку</p>
Інноваційність	<p>Уміння:</p> <p>презентувати власні ідеї, бачення, інноваційні погляди зрозуміло, грамотно, креативно, використовуючи доцільні засоби увиразнення мовлення</p> <p>мобілізувати ресурси (зокрема нематеріальні та цифрові) через комунікацію для провадження інноваційної діяльності</p> <p>ефективно використовувати різні комунікативні стратегії для розв'язання життєво важливих проблем, зокрема</p>

Ключові компетентності	Уміння та ставлення
Екологічна компетентність	<p>в ситуаціях неоднозначності та непевності</p> <p>Ставлення:</p> <p>відкритість до інновацій, готовність продукувати нові ідеї, спонукати до цього інших осіб</p> <p>Уміння:</p> <p>використовувати потенціал текстів (зокрема художніх текстів, медіатекстів) щодо висвітлення діяльності людини як частини природи</p> <p>використовувати комунікативні стратегії для реалізації екологічних проектів, формування екологічної культури та забезпечення сталого розвитку суспільства</p> <p>Ставлення:</p> <p>інтерес до здобутків українських і зарубіжних авторів, які зробили вагомий внесок у формування та поширення ідей сталого розвитку суспільства</p>
Інформаційно-комунікаційна компетентність	<p>Уміння:</p> <p>використовувати різні види сприймання текстів (зокрема художніх текстів, медіатекстів) для пошуку, обробки, аналізу та добору інформації</p> <p>діяти за алгоритмом у процесі складання плану для розв'язання комунікативних завдань</p> <p>комунікувати грамотно і безпечно в інформаційному просторі</p> <p>розрізняти емоції інших осіб у контексті комунікації</p> <p>розпізнавати маніпулятивні технології та протистояти їм</p> <p>використовувати сучасні цифрові технології для розширення читацького досвіду та кола читацьких інтересів</p> <p>Ставлення:</p> <p>задоволення пізнавального інтересу в інформаційному середовищі</p> <p>прагнення етично взаємодіяти у віртуальному просторі</p>

Ключові компетентності	Уміння та ставлення
------------------------	---------------------

готовність дотримуватися авторських прав
 прагнення особистісного розвитку як компетентного мовця і читача за допомогою цифрових технологій

Навчання впродовж життя

Уміння:
 визначати власні комунікативні потреби, цілі та способи їх досягнення
 використовувати ефективні прийоми вивчення державної/рідної/іноземної мови з урахуванням власного стилю навчання
 постійно збагачувати власний словниковий запас через використання словників і довідкових ресурсів, зокрема цифрових
 здійснювати самооцінку результатів діяльності, рефлексію
 користуватися різними видами бібліотек та орієнтуватися в бібліотечних ресурсах

Ставлення:
 прагнення вдосконалювати власне мовлення впродовж життя, розвивати мовну інтуїцію
 руйнування власних мовних і комунікативних бар'єрів, усвідомлення та подолання стереотипів
 розуміння ролі читання текстів (зокрема художніх текстів, медіатекстів) українських і зарубіжних авторів для гармонійного розвитку і самовдосконалення
 прагнення збагачувати читацький і мовленнєвий досвід

Громадянські компетентності

Громадянські та соціальні компетентності

Уміння:
 аргументовано і грамотно висловлювати власну громадянську позицію
 використовувати комунікативні навички та багатомовність для ведення міжкультурного діалогу
 уникати дискримінування інших осіб у своїх висловлюваннях та діях
 критично оцінювати інформацію з різних джерел, формувати та обстоювати особистісні ціннісні орієнтири,

Ключові компетентності	Уміння та ставлення
------------------------	---------------------

спираючись на цінності українського народу, його історико-культурні надбання і традиції в європейському ціннісному контексті

Ставлення:

сприйняття громадянських цінностей, актуалізованих у текстах (зокрема художніх текстах, медіатекстах) українських і зарубіжних авторів

шанування української культури, толерантне ставлення до інших культур

плекання українських національних цінностей, повага до цінностей інших народів і культур

відкритість до культурного різноманіття за допомогою вивчення мови (мов) та здійснення міжкультурної комунікації

повага до права та законодавства щодо забезпечення функціонування української мови як державної
утвердження права на власну думку

Соціальні компетентності

Уміння:

використовувати ефективні комунікативні стратегії для співпраці в групі

використовувати мову ненасильницького спілкування

враховувати вплив слова на психічне здоров'я людини, відповідально використовувати мовні виражальні засоби

враховувати особистісні та культурні відмінності співрозмовників, переваги та/або обмеження окремих груп чи осіб

застосовувати комунікативні стратегії для протистояння деструктивним та маніпулятивним впливам, що є загрозою для здоров'я

конструктивно спілкуватися в різних соціальних середовищах із дотриманням принципів свободи особистості

виявляти в текстах (зокрема художніх текстах, медіатекстах) українських і зарубіжних авторів соціально важливий зміст

Ключові компетентності	Уміння та ставлення
Культурна компетентність	<p>Ставлення:</p> <p>готовність до налагодження контактів з іншими особами з використанням різноманітних мовних засобів</p> <p>прагнення до пізнання суспільного досвіду України та інших держав через мову та культуру, зокрема літературні твори українських і зарубіжних авторів</p> <p>усвідомлення взаємозалежностей</p> <p>Уміння:</p> <p>використовувати мову для духовного, культурного та національного самовираження</p> <p>читати, аналізувати та інтерпретувати тексти (зокрема художні тексти, медіатексти) українських і зарубіжних авторів</p> <p>сприймати та осмислювати цінності, актуалізовані в текстах (зокрема художніх текстах, медіатекстах) українських і зарубіжних авторів</p> <p>використовувати досвід взаємодії з творами мистецтва в життєвих ситуаціях для формування власного світогляду та збагачення досвіду</p> <p>створювати тексти з вираженням власних ідей, досвіду і почуттів та використанням відповідних художніх засобів</p> <p>добирати тексти (зокрема художні тексти, медіатексти) для задоволення власних пізнавальних та естетичних потреб</p> <p>Ставлення:</p> <p>потреба в читанні художньої літератури для задоволення та рефлексії над прочитаним</p> <p>цінування художньої літератури як мистецтва слова в контексті духовних надбань людства</p> <p>відкритість до міжкультурної комунікації, усвідомлення індивідуальних і соціальних стереотипів, що можуть міститися в тексті (зокрема художньому тексті, медіатексті)</p> <p>зацікавленість світовими культурними здобутками</p> <p>готовність сприймати літературний твір як структуру, відкриту до читацьких інтерпретацій у часі та просторі</p>

Ключові компетентності	Уміння та ставлення
<p>Підприємливість та фінансова грамотність</p>	<p>Уміння:</p> <p>ініціювати усну, письмову та онлайн-взаємодію державною/рідною/іноземною мовою для розвитку ідеї та її реалізації</p> <p>презентувати власну ідею та ініціативи зрозуміло, грамотно, з використанням доцільних виражальних засобів</p> <p>використовувати комунікативні стратегії для формулювання власних пропозицій і рішень</p> <p>описувати державною/рідною/іноземною мовою власні вміння та компетентності стосовно варіантів кар'єри, розвитку підприємницьких і соціальних ініціатив</p> <p>пояснювати значення заощадження, інвестування, запозичення, страхування тощо, зокрема на прикладі літературних творів українських і зарубіжних авторів</p> <p>обговорювати й планування доходи та витрати за допомогою ефективних комунікативних стратегій</p> <p>використовувати фінансові документи</p> <p>Ставлення:</p> <p>готовність брати відповідальність за себе та інших осіб</p> <p>відповідальне ставлення до мовленнєвого вчинку</p> <p>розуміння ролі комунікативних умінь, читацького досвіду для успішної самореалізації, зокрема у професійній кар'єрі та діловому середовищі</p> <p>усвідомлення важливості володіння державною мовою та спілкування рідною/іноземною мовою для забезпечення добробуту і фінансового успіху</p> <p>готовність обстоювати важливість збільшення доходу, ощадливості та раціонального використання коштів</p>

Базові знання

Українська мова, українська література, зарубіжні літератури (у перекладі українською мовою), мова та література корінного народу або національної меншини

Інформація: джерело інформації; інформація текстова, графічна, числова тощо; достовірність, новизна, актуальність і несуперечливість інформації; надійність і ненадійність джерел інформації; критерії добору і способи пошуку інформації; явна і прихована інформація; факти і судження; маніпуляція і пропаганда.

Комунікація: комунікативна взаємодія; ситуація спілкування; адресат, адресант; форма і зміст повідомлення; мета і позиція мовця; комунікативні наміри співрозмовників; важливі та другорядні деталі повідомлення; прихований зміст повідомлення; вербальні та невербальні засоби; типові стратегії мовленнєвої взаємодії; аргументація; інтонаційні засоби; емоційний стан співрозмовників; формули мовленнєвого етикету; жанрові форми мовлення; різноманітні стратегії продукування ідей; принципи етики спілкування, норми літературної вимови; соціокультурні норми; стереотипи, протидія та попередження дискримінації, цькування (булінгу); протидія пропаганді та маніпуляції; ненасильницька комунікація; суспільно-культурний контекст; цифрове середовище; безпечна поведінка у цифровому просторі; онлайн-взаємодія; форми презентації; академічна доброчесність.

Текст: різновиди текстів (одиночні і множинні, цілісні, перервані і змішані); опис, розповідь, роздум; стилі та жанри; структура тексту; фрагментарні тексти; зміст прочитаного; тема; мікротема; ідея; проблеми в тексті; підтекст; культурно-історичний контекст; гіпертекст у медіатексті; особистий і суспільний досвід; мета читання (для отримання інформації, виконання завдань, розвитку естетичного досвіду).

Літературний твір: художні твори українських і зарубіжних авторів; література корінних народів і національних меншин; актуальна національна та загальнолюдська, зокрема морально-етична, проблематика творів; роди і жанри літератури; зміст і форма літературного твору (тема, ідея, фабула, сюжет, композиція, художні образи, поетика); літературний твір в історико-культурному контексті; літературно-мистецькі епохи, напрями, течії та стилі; індивідуальний стиль; естетична цінність літературного твору; відкритість творів літератури до інтерпретації; художній переклад; читацький досвід, емоційний стан читача.

Мовні засоби: мова як система; мовні одиниці різних рівнів, їх характерні ознаки та функції в мовленні; мова як відображення картини світу; мовна норма та її динамічність в історико-культурному контексті; помилка; засоби художньої виразності.

Іноземні мови

Знання світу: значення іноземної мови для життя в мультилінгвальному та полікультурному світовому просторі; місця, установи, організації, люди, об'єкти та їх взаємозв'язок і процеси у відповідних ситуаціях спілкування.

Соціокультурні знання (суспільство та культура країни мови, яку вивчають): повсякденне життя; умови життя; міжособистісні стосунки; цінності, переконання, ставлення до національної ідентичності, історії, традицій, мистецтва тощо; мова тіла; соціальні звички/умовності/стереотипи (пунктуальність, одяг, харчування, поведінка, звичаї, святкування тощо).

Інформація: джерела та види інформації; достовірність та новизна інформації; критерії добору і способи пошуку інформації; явна і прихована інформація.

Комунікація: комунікативна взаємодія; мета та ситуація спілкування; комунікативний намір; вербальні та невербальні засоби; типові стратегії спілкування; інтонаційні засоби; емоційний стан; формули мовленнєвого етикету; різноманітні стратегії продукування ідей; суспільно-культурний контекст комунікації; типові стратегії взаємодії; цифрове середовище; безпечна поведінка в цифровому просторі; соціально значущі запитання; онлайн-взаємодія.

Мовленнєві функції та мовні засоби: опис; розповідь; характеристика; аргументація власного вибору, погляду; запитання і надання інформації; розпитування для роз'яснення та уточнення інформації; пропонування, прийняття, відхилення пропозиції; прохання про допомогу; оцінювання подій, ситуацій, вчинків, дій, фактів; порівнювання подій, фактів, явищ; привертання уваги співрозмовника; висловлювання власних вражень, почуттів, емоцій, переконань, думок, згоди або незгоди; значення мовних явищ та іншої системи понять, за допомогою якої сприймається дійсність; лексичний діапазон відповідно до тематики ситуативного спілкування.